

ליקוטים נפלאים פרשת לך לך

"ויהי ברכה" (יב, ב) "ויקח אברם את שרי אשתו... ויצאו ללכת ארצה כנען ויבאו ארצה כנען" (יב, ה)

פתח בפתח וסיים בקמץ - "ויצאו ללכת ארצה כנען ויבואו ארצה כנען". מאי טעמא? ונראה כי אברהם היה סבור שברכתו של הקב"ה "ואברהם" - שיתעשר, תתקיים מיד, ולכן "ויצאו ללכת ארצה כנען" בפתח, כי סבור היה שיגיע לארץ פתוחה ועשירה. אך כשהגיע לשם נוכח כי שורר שם רעב (כמבואר בהמשך הפסוקים), וזהו "ויבואו ארצה כנען" - לארץ 'קמוצה' ומורעבת...

(חתם סופר)

"ויבחר לו לוט את כל כנען הירדן ויסע לוט מקדם ויפרדו איש מעל אחיו" (יג, יא)

רש"י: הסייע עצמו מקדמונו של עולם אמר אי אפשי לא באברם ולא באלוקיו.

הגאון רבי לייב חסמן שאל קושיה עצומה על לוט האומר "אי אפשי לא באברהם ולא באלוקיו": מדוע אם אי אפשר באברהם, גם אי אפשי באלוקיו? הלא מלכתחילה הלכת עם אברהם מפני שהוא עבד ה' וידעת שזאת דרך האמת. הלא ראית את אביך הרן נשרף... ונניח שיש לך איזו טענה כלפי אברהם, הוא לא מוצא חן בעיניך, מה הקשר לאלוקיו? תמשיך לחיות ללא אברהם, אבל למה ללא האלוקים?!

אלא מוכח מכאן, שמי שסימל את בורא העולם בדור ההוא היה אברהם אבינו. מכאן יש להבין את גודל החיוב והתביעה שיש על בני התורה, שהם ה"אברהם" של הדור! הם המייצגים את בורא העולם. ומשמעות התנהגות לא נאותה מצד בן תורה שהחילול ה' מתבטא ב"אי אפשי בו ובאלוקיו". כל כבודו של מקום תלוי בכל הנהגה ואמירה של בן תורה. כל תגא דמלכא וכבוד שמים מונחים על כף המאזניים, נורא!
(אמונה שלמה)

"ויאמר אברם אל לוט אל נא תהי מריבה ביני וביניך ובין רעי ובין רעיך כי אנשים אחים אנחנו" (יג, ח)

רש"י פרש "כי אנשים אחים אנחנו - קרובים. ומדרש אגדה: דומים בקלסתר פנים". וקשה, מדוע רש"י הוזהק לפירושו השני, וכי יש גריעותא בפירושו הראשון?! וביותר, מדוע העובדה שהם דומים זה לזה היא טעם לבקשת אברהם "אל נא תהי מריבה ביני ובינך"? כדי ליישב קושיות אלו יש להקדים קושיא נוספת: הלא הסיבה שאברהם ביקש להתרחק מלוט היא משום שרועי לוט היו רועים בשדות זרים וגוזלים מהם, וא"כ וכי מה איכפת לו לאברהם ממעשיו של לוט? לכך אומר מדרש האגדה שאברהם ולוט היו

"ויהי ברכה" (יב, ב)

וכתב רש"י: "בך חותמין ולא בהם". ומה העניין שרק בך חותמין? בשם הגאון רבי שמעון שקופ זצ"ל, דהנה תקופות שונות היו בכלל ישראל, ויש תקופה הנקראת "תקופת החתימה", שבזמן עקבתא דמשיחא יהיה חושך גדול ברוחניות, ומאידך תהיה תופעה פלאית, שיהיו אנשים רחוקים דורות מהיהדות ובכ"ז חוזרים בתשובה.

האבות הקדושים יצחק ויעקב היה להם את מי לראות ולהתחנך, אבל אברהם לא היה לו ממי לראות ולא יכל להתחנך מאביו תרח עובד האלילים, וזהו שאומרים "בך חותמין" - כמוך, ואפי' שלא יהיה להם ממי לראות, יכירו מעצמן את הבורא עולם.

ובשם הרבי מקוצק זצ"ל הובא שבתקופת החתימה יחסרו תורה ועבודה, אבל חסד יהיה וזהו "בך חותמין" - אברהם, שהיה עמוד החסד!

"ויהי ברכה" (יב, ב)

המילה; "ברכה" היא כבריכת מים, שהיא מקום ירידת מים והתכנסותם. וכך כשאנחנו מברכים ברכה, אנו מברכים את השפע מהעולמות העליונים אלינו (נפש החיים א כ) וכשאנו עובדים את ה', אנו מברכים את אלוקותו בארץ בבחינת "והתהלכתי בתוכם והייתי לכם לאלוקים ואתם תהיו לי לעם" (ויקרא כו יב) ומפרש הספרנו 'זהו מה שנאמר לאברהם "ויהי ברכה" על ידך ירבה כח השכינה בארץ בכך שתעבוד את ה' ותפרסם את אלוקותו'. (יגל ליבי)

"וילך אברם כאשר דבר אליו ה'" (יב, ד)

כבר בניסיון הראשון שאמר לו ה', לך לך מארצך, נשאלת השאלה, מהו הניסיון הגדול לילך לארץ אחרת, לאחר שהובטח בכל ההבטחות האלו???

ועוד, מדוע כשהקדוש ברוך הוא מדבר אל אברהם כתוב לשון אמירה 'ויאמר ה' אל אברהם', ואילו כשהוא מקיים את הציווי, כתוב לשון דיבור 'וילך אברהם כאשר דבר אליו ה'???

ומבאר רבנו האור החיים הקדוש, הפלא ופלא: הקדוש ברוך הוא הבטיח לאברהם אבינו את כל ההבטחות האלו, בשביל לבחון ולנסות אותו לאיזה מטרה הוא ילך, כלומר גם ההבטחות הם בעצם חלק מהניסיון, אם ילך בשביל ההבטחות, או שהוא במחשבתו ילך בשביל לקיים מצוות ה'.

'ואם כן, הניסיון גדול מאוד, לא לחשוב בהליכה כלל על ההבטחות, אלא ללכת אך ורק לקיים את רצון ה'.

ובזה יובן שינויי הלשונות, שהרי 'אמירה' הוא אמירה רכה, ואילו 'דיבור' הוא דיבור קשה, ומלמדת אותנו התורה, שה' אמר לו המצווה בתוספת אמירה רכה, שאם ילך יזכה לכל ההבטחות,

ואילו אברהם אבינו התייחס למצווה זו, כאילו הוא דיבור קשה, בלי שום שכר והבטחה, ועשה זאת רק לקיים מצוות בוראו.

לעי"נ

הרה"צ פנחס בן ר' בנימין בינוש
רוזנבוים זצוק"ל - כ"ו בניסן

ליקוטים נפלאים פרשת לך לך

והיא עונה: מפני שרי גברתי וכו'. ומה עונה לה המלאך, תשובה מוזרה: שובי אל גברתך והתעני תחת ידיה. וכי כך עונים, הרי זה סיבת בריחתה משום שענינה אותה? אלא תירץ הגה"ק רבי מאיר שפירא מלובלין זי"ע במתק לשונו: כל סיבת בריחתה של הגר היתה בגלל גאותה, שלא רצתה להיכנע לשרי גברתה. והעצה כנגד הגאווה היא, להכיר מאין באת, ולאן אתה הולך, והם דברי המלאך: אי מזה באת ואנה תלכי. אבל הגר לא הבינה את הרמז, היא ענתה, מפני שרי גברתי אנכי בורחת. ולכן השיבה המלאך, מכיוון שלא הבנת את הרמז שבשאלתי, סימן הוא, שעדיין לא למדת מאומה ממידותיה הטובות של הצדקת שרי, ולכן שובי אל גברתך והתעני...

"והיה שמך אברהם כי אב המון גוים נתתיך" (יז, ה)

מדוע בשינוי שמו של אברהם נאמר לשון שרק מעתה ואילך יהיה שמו אברהם, ואילו בשינוי שמה של שרה נאמר (פס' טו) "כי שרה שמה" שמשמע שמאז ומעולם נקראה שרה? והנה כבר אמרו חז"ל (ויק"ר יט, ב) שהאות י' שבשם שרי נחלקה לשניים, חצי ממנה ניתן לאברהם, וחצי ממנה לשרה. ונמצא שהאות ה' שבשרה כבר היה בתוך שמה הראשון - שרי, אלא שהוא היה טמון באות י', ולכן נאמר בה "כי שרה שמה" - מעולם, אך אצל אברהם נתחדש לגמרי האות ה' בשמו, ולכן נאמר בלשון כזו שרק מעתה ואילך יקרא שמו 'אברהם'. ובאופן אחר נראה ליישב מדוע לגבי שרה נאמר "כי שרה שמה" - שמשמע שאין זה דבר חדש שמה שרה: כי הנה בפסוק מבואר ששמו של אברהם הוא מחמות שהוא אב המון גוים - "והיה שמך אברהם כי אב המון גוים נתתיך", ומבואר מכך שרק בגלל שנשתנה שמו ל'אברהם' - הוא נהיה ראש לגוים. והנה מנהג העולם הוא שכאשר אדם מתמנה להיות מלך, ממילא אשתו מוכתרת כמלכה. מעתה, הואיל וכאן מינה הקב"ה את אברהם ל'מלך' וראש על כל הגוים, נהפכה שרה מיד להיות מלכת הגוים, ומשום כך נהפך שמה ל'שרה' כפי שביאר רש"י "שתהא שרה על הכל". ולכן נאמר "כי שרה שמה" - כבר מאז שהתמנה אברהם למלך על הגוים, ולא דבר חדש הוא... (פה קדוש)

"ואתה את בריתי תשמר אתה זרעך אחרריך" (יז, ט)

שאל הרה"ק רבי שלום מבעלזא: שני פעמים "אתה" למה? אלא, שצריך לקיים כל מצוה בשלימות, היינו במחשבה דיבור ומעשה ואילו במילה אי אפשר כן כי המעשה הוא בגופו של הבן, והמחשבה במוחו של האב. רק כשיגדל הילד ויכניס גם הוא את בנו לברית, ישלים אז את חלק המחשבה שהחסיר עכשיו - ונמצא שוב בן הנולד מהול במעשה וממתין להשלמה, כשיכניס הוא את זרעו לברית, וכן תמיד. וזה שנרמז במקרא דנו, "אתה זרעך אחרריך" בהיותכם נימולים ומלים בניכם תקיימו את המצוה בשלימות... (אמונה שלמה)

"דומים בקלסתר פנים", וכיון שאנשי העולם היו מכירים בו שהוא צדיק ועובד אלוקים, עתה כשיראו את לוט עושה מעשי גזל - יחשבו שהוא אברהם, שהרי דומים הם, כדי שלא יתחלל שם שמים ביקש אברהם מלוט "הפרד נא מעליי". (נחלת צבי)

"את לוט ואת רכושו בן אחי אברם" (יד, יב)

הכתוב היפך כאן את סדר המילות, כי לכאורה היה צריך להיות כתוב 'ויקחו את לוט בן אחי אברם, ואת רכושו וילכו', ומדוע הפסוק נשנה בלא סדר? ונראה שהכתוב בא לתרץ את הקושיה: כיצד הצליחו המלכים לשבות את לוט ולא עמדה לו זכות אברהם דודו? התשובה היא, מפני שרכושו היה חשוב לו יותר מאברהם, ולכן לא עמדה לו זכותו, שהרי עיקר מעשיו של אברהם אבינו היו מעשי חסד שמהותם נתינת הרכוש הפרטי לאחרים, ולוט נהג בדיוק היפך מעשי דודו. ומכיוון שרכושו של לוט היה חשוב לו יותר מקרבתו אל אברהם, לכן "את רכושו" נכתב בסמוך ל"לוט", ולא "בן אחי אברם"... (שפתי צדיק)

"אם מחוט ועד שרוך נעל" (יד, כג)

כיון שכוונתו של אברהם בדבריו הללו היתה שאינו חפץ לקחת מאומה מרכושו של מלך סדום, יש להתבונן ולהבין מדוע נקט דווקא בשתי הדוגמאות הללו - חוט ושרוך נעל? והנה טבעו של החוט שכאשר קושרים אותו, הקשר נעשה קשר של קיימא שאינו מתר בקלות. אך טבעו של שרוך הנעל שקישרו מתר בנקל, שכן ע"י ההליכה בנעליים הקשר מתרופף. וכך רמז אברהם למלך סדום: איני נוטל ממך ממון מפני שאיני חפץ להיות עמך בקשר ובברית כלשהי, לא בקשר שהוא כחוט - קשר של קיימא, ואף לא בקשר שהוא כשרוך נעל - קשר שטבעו להתרופף לאחר זמן... (בית מודז"ץ)

"ואתה תבוא אל אבתך בשלום" (טו, טו)

מפרש רש"י: "אביו עובד עבודה זרה, והוא מבשרו שיבא אליו? - ללמדך שעשה תרח תשובה". ותמוה, שהרי אמרו חז"ל (סנהדרין קד; יומא עב): שכן צדיק מכניס את אביו לגן עדן גם אם האב לא עשה תשובה, כדי שלא יאמרו 'אביו בגיהנום ובנו בגן עדן', וא"כ אין הוכחה מכאן שתרח עשה תשובה, שהרי יתכן שאברהם יבא אל תרח לגן עדן בשלום. ברם נראה שהדיוק הוא מתיבת "אבותיך". שמכך שלא נאמר "אביך", למדנו שאף אביו של תרח - נחור שהיה רשע ועובד ע"ז - נמצא בגן עדן, ועל כרחך שהסיבה היא משום שתרח עשה תשובה ונכנס לגן עדן, וממילא הכניס גם את אביו לגן עדן... (המהרש"א בינקותו)

"הגר שפחת שרי אי מזה באת ואנה תלכי... מפני שרה גברתי אנכי בורחת ויאמר לה... שובי אל גברתך והתעני תחת ידיה" (טז, ז-ט)

ונשאלת השאלה, המלאך שואל את הגר מפני מי את בורחת?